

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1905.

Första Kammaren.

N:o 4.

Måndagen den 3 juli.

Kammaren sammanträdde kl. 2,³⁰ e. m., och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Föredrogs den af herr *von Baumgarten* m. fl. den 1 i denna månad afgifna och då bordlagda motion, n:o 4, om anslag för eventuella åtgärder från svensk sida med anledning af de uppkomna unionella förvecklingarna.

Motion om anslag i anledning af unionella förvecklingar.

Herr Almström: Det är på uppmaning af flere bland undertecknarne af de motioner, som herr *von Baumgarten* framburit, som jag här ber att få yttra några ord. Jag kan, då jag i mitt yttrande begagnar ordet *vi*, icke repliera på flere än dem, som uppmanat mig att yttra mig, men jag är öfvertygad om att hvad jag kommer att säga skall gillas af allra största delen af undertecknarne.

Jag börjar då med att säga något, som kanske kan synas onödigt, nämligen att den motion, som vi undertecknat och genom hvilken det föreslås, att en summa af 100,000,000 kronor skall ställas till regeringens förfogande, icke får betraktas som ett förtroendevotum för den nuvarande regeringen. Med all aktning för de skicklige ämbets- och fackmän, som sitta i denna regering, med allt erkännande af deras fosterlandskärlek och den aktning, som de rättvisligen åtnjuta såsom enskilda personer, hafva de dock i den fråga, som nu föreligger, icke visat sig besitta de statsmannaegenskaper, som fordras för att under oroliga tider styra statsskeppet. Icke heller hafva de aktat på den allt mer och mer tillväxande stämning af fosterlandskärlek och själfkänsla, som efter lång tids dvala nu ändtligen börjar på att gifva sig yttring i vårt land. Från hvad som säges i den kungliga propositionen och i hans excellens statsministerns här i kammaren hållna föredrag måste vi taga bestämdt afstånd. Såvidt vi af desamma kunna fatta, är det endast statens materiella intressen, som där framhållas. En politik, som icke inrymmer plats för fosterlandskärleken, är en dålig politik. Det är en negativ politik, som ovillkorligen kommer att tyngande och förslöande inverka på landets befolkning.

Första Kammarens Prot. vid Urtima Riksdagen 1905. N:o 4.

Motion om anslag i anledning af unionella förvecklingar.
(Forts.)

Våra angelägenheter utåt hafva icke blifvit skötta på det sätt, som vi hafva rättighet att fordra. Under det nästan hela Europas press blifvit öfversälad med norska artiklar, till stor del osanna, alla hätska mot Sverige, har, såvidt man vet, föga eller intet blifvit gjordt från svenska regeringen för att bemöta eller beriktiga dessa artiklar.

Men det är icke blott mot sättet att sköta våra angelägenheter utåt, som jag här vågar yttra mig. Fullt befogade anmärkingar kunna äfven göras mot det sätt, hvarpå ordningen inom landet vid flera tillfällen upprätthållits. Det har timat tilldragelser, vid hvilka man varit fullt berättigad att fråga sig: Lefva vi verkligen i ett ordnadtt samhälle? När jag uttalar dessa klandrande ord, fordrar dock rättvisan, att jag erkänner, att nästan allt, som jag anmärkt emot den nuvarande regeringen, i afsevärd grad äfven gäller föregående regeringar, från hvilka den nuvarande har fått ett arf, hvilket den icke haft kraft eller lust att afvisa.

Till hvad jag redan anmärkt mot regeringens sätt att handhafva våra inre förhållanden, vill jag påminna, hurusom man i en mängd fall, i tal och i tryck, hört och sett anföranden och artiklar, hvilkas mening ovillkorligen måste tydas såsom landsförrädisk. Ingenting har vidtagits mot dem. I tryck hafva spridts uppmaningar till myteri bland våra soldater och vår beväring. Såvidt man erfarit, har ingenting gjorts för att få reda på gärningsmannen och befordra honom till straff. Det finnes många flera exempel att uppräknas. Jag har här i min hand ett urklipp ur en socialisttidning, i hvilken man läser följande:

»Åtskilliga skola nog i dessa chauvinistvanvettets dagar slå på svärdsfästet. Men de böra veta, att det svenska folket aldrig går med på krigsäfventyr. Så uselt och orättvist ha Sveriges arbetare blifvit behandlade, att de aldrig i tiden skola låna sig till kamp för dynastiens eller öfverklassens intressen. *Hellre skola de göra gemensam sak med Norge och slå ned tyrannerna i Sverige.* Sådan är rätt och slätt stämningen bland Sveriges arbetare.

Veten därför, herrar klasslagstiftare och rösträttsförfuskare, då I snart samlens ånyo till onda anslag, veten, att samma dag som I fatten ett beslut, som leder till folkets olycka, brinner det i fosterlandets egna knutar.»

Det är ju ett vackert profstycke af fosterlandskärleken på det hållet. Jag undrar, huru en sådan artikel skulle blifvit mottagen i Norge, ja, i alla andra länder. Här ingå ju alla tidningar till justitieministern. Jag frågar, om han icke har sett det upplästa stycket. Jag frågar äfven, om justitiekanslern icke bort hafva sin uppmärksamhet på dylika angrepp mot samhället, och om icke åtal bort anställas mot dem. Jag har hört sägas, att, med de tryckfrihetsbestämmelser vi hafva, det icke är värdt att anställa åtal; de åtalade fällas ju aldrig. Må så vara, men åtal borde dock hafva anställts.

Jag är säker, att den allmänna meningen i landet är, att vi behöfva en regering, hvars män veta med kraft tillvarataga lan-

dets värdighet och intressen, som vet att tillse, att lagarna tillämpas, så långt de räcka, och, där de brista eller där nya förhållanden inträdt, kan komma med förslag till nya lagar, som äro nödvändiga; en regering, som kan taga initiativ utan att söka det hos Riksdagen.

Hvad vilja vi nu med våra motioner? Jo, vi vilja, att upprättelse skall lämnas för den oförrätt, den missaktning, som norska Stortinget genom sitt olagliga beslut om skilsmässa visat Sveriges Konung och Sveriges folk. Utvägar till en sådan upprättelse utan förödmjukelse för Norges folk finnas nog af flera slag. Jag kan hänvisa till den, som i herr Wieselgrens motion är föreslagen, eller någon liknande. Men vi vilja vidare, att, då man inlåter sig på underhandling med Norge, sådana villkor framställas, att friden i de skandinaviska länderna bevaras och de båda rikernas själfständighet mot utlandet så långt möjligt är betryggas. För att gifva kraft åt dessa våra fordringar, för att häfda de anspråk af detta slag, som från svensk sida framställas, är det som vi hafva framburit den motion, hvarom nu fråga är. Vi anse, att bakom fordringarna skall ställas makt och all den makt, som Sverige besitter.

Herr Åkerman: Som kammaren torde erinra sig, uttalade jag, när den olycksaliga kommunikén år 1903 förelåg till behandling här i Riksdagen, den åsikt, att, i stället för att vår dåvarande regering inledt underhandling om konsulatskilsmässa, den i stället bort förelägga den norska regeringen en hemställan om att genom uppgörelse med oss endera stärka unionen på likställighetens grund eller ock på ett fredligt sätt afveckla densamma, så att vi därefter kunde lefva som vänner. Då jag icke sedan dess ändrat åsikt, kunna herrarne väl förstå, att hade på det diktamen — sedermera understödt af Sveriges Riksdag —, hvilket Hans Kungl. Höghet Kronprinsen som regent förelade Stortinget, det från norska Stortinget kommit ett sådant svar: vi vilja icke hafva någon stärkning af unionen, utan vi önska tvärtom att få den upplöst — ja, då kunna herrarne, som sagdt, lätt förstå, att jag utan tvekan skulle varit med på hvad regeringen nu föreslagit och genom proposition framlagt för svenska Riksdagen. Men det har inträffat saker sedan dess, som göra, att jag, långt ifrån att biträda regeringens hemställan, i stället ansett mig böra deltaga i den motion, hvars remiss nu är under ompröfning.

Norska Stortinget har ju, i stället för att handla på nyss antydda sätt, skymfåt såväl vårt land som för all synnerhet vår Konung, och denna skymf kan jag icke se med samma ögon som vår regering. Jag anser, att vi gått så långt i svaghetsaftergifter, att vi ej utan risk för det svenska folkets fullständiga förslappning kunna fortgå längre på denna väg. I stället för att biträda regeringens förslag anser jag därför nödigt i första hand begära att få reda på hvad Norge beträffande unionen verkli-

*Motion om
anslag i an-
ledning af
unionella för-
vecklingar.*

(Forts.)

*Motion om
anslag i an-
ledning af
unionella för-
vecklingar.*
(Forts.)

önskar. Det kunna vi nämligen för närvarande icke med säkerhet veta, ty allt hvad som i den vägen är känt är, att ett på program om underhandling med Sverige valdt storting behagat göra uppror, i det att detsamma tillåtit sig förklara unionen upplöst och afsatt Konungen. Jag anser därför Sverige böra fordra, att Norge på programmet »uppgörelse om en utåt samt med hänsyn till försvaret enhetlig och verklig union eller ock unionsupplösning» endera, på sätt herr Wieselgren i sin motion här föreslagit, genom allmän omröstning eller också genom ett för ändamålet särskildt valdt utomordentligt storting gifver besked om hvad norska folket önskar. Efter ett sådant extraordinärt storting eller en sådan allmän folkomröstning kan man ingå i underhandling med Norge, och då kan jag vara med om unionens upplösning. Men för min del måste jag för vår äras skull fordra, att någotdera af dessa alternativ uppfylles och att först därefter underhandling kommer till stånd. Med ett upproriskt storting anser jag det otillbörligt, att Sverige skulle ingå i någon underhandling.

Det säges nu, att det aldrig kan blifva på laglig grund, som unionens upplösning kan äga rum. Ja, så långt går icke jag i härklyfverier. Har Norges folk på nyss omnämnda program valt ett storting, då anser jag, att vi, för all synnerhet efter snart förestående nya val till vår Andra Kammare, nog kunna underhandla med norrmännen, och likaså, om de genom en allmän omröstning uttalat sin önskan att få unionen upplöst. Jag kan för min del, i full öfverensstämmelse med hvad jag under riksdagen 1903 uttalade, vara tillfredsställd med en sådan lösning af saken.

Men jag anser mig dock böra tillägga, att jag ej tycker det vara för mycket, om Sverige finge någon ersättning för de uppoffringar det i och för unionen gjorde dels genom Pommerns afstående och dels genom kriget 1814. Jag vill då alls icke ifrågasätta, att ersättningen skulle gifvas genom någon landafträdelse. En sådan fordran skulle gifvetvis leda till krig, hvilket jag alldeles icke önskar, utan hoppas jag tvärtom, att det måtte kunna undvikas; och en landafträdelse skulle för öfrigt komma att af oss kräfva sådana uppoffringar för framtiden, att jag alls icke vill lyssna till talet därom. Men däremot synes mig icke obilligt, om Sverige skulle fordra, att Narvik, såsom ändpunkt för vår nordligaste järnväg, blefve af Norge och på dess bekostnad befast. Det vore ett villkor, som borde vara till lika mycket gagn för bägge länderna och tillika i någon mån kunde utgöra en ersättning för hvad Sverige på sin tid offrat för denna union. Jag har velat nämna detta, på det att denna tanke må komma under utskottets ompröfning, utan att jag för min del alldeles gifvet håller därpå. Kommer Norge blott och höfligt hemställer om en unionsupplösning, är jag beredd att med min röst biträda en uppgörelse därom; men så orimligt som Norge visat sig vara, kan man dess värre nog befara, att t. o. m. en så synnerligen billig hemställan från Sverige icke skall af Norge mottagas med annat än hån och vägran. Det är till

den ändan, som jag för min del biträdt den nu föreliggande motionen.

Jag hoppas då, att, om Riksdagen beviljar dessa 100,000,000 kronor, en del af dem måtte i första hand komma att användas till att bringa vår armé i fullt stridbart skick, så att, om ryktena äro sanna, att ett och annat i sådant afseende ännu fattas, dylika brister måtte fyllas inom månader eller ännu hellre veckor, i stället för att därtill annars skulle åtgått årtal. Det är detta, som för närvarande synes mig allra nödvändigast. Utan att önska krig, hvilket jag är viss om att ytterst få göra inom denna kammare, få vi lof att åtminstone hålla på ett så lindrigt villkor som att Norge skall taga bort den skymf det kastat oss i ansiktet, men till följd däraf måste vi äfven vara beredda att med vapenmakt uttaga vår rätt.

Det är, herr vice talman, med dessa ord jag velat beledsaga motionen vid dess förestående remittering till det särskilda utskottet.

Efter härmed slutad öfverläggning hänvisades förevarande motion till särskilda utskottet;

och skulle till utskottet jämväl öfverlämnas de i anledning af motionen inom kammaren nu afgifna yttrandena.

Föredrogos och hänvisades till särskilda utskottet följande, den 1 innevarande juli bordlagda motioner:

n:o 5, af herr *von Baumgarten* m. fl., om vidtagande af åtgärder för fyllandet af vissa statsbehof; samt

n:o 6, af herr *von Baumgarten* m. fl., om meddelande af lagbestämmelser i anledning af de unionella förvecklingarna m. m.

Föredrogos och godkändes Riksdagens kanslideputerades den 1 i denna månad bordlagda memorial n:o 1, angående antagande af tjänstemän i Riksdagens kansli.

Justerades två protokollsutdrag för detta sammanträde, hvar efter kammaren åtskildes kl. 2,58 e. m.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna*.

Rättelse

i Första Kammarens protokoll n:o 3.

Sid. 6, rad. 26 uppfifrån står: *Och hvad skola vi säga om våra konungar?*
läs: *Och hvad skola vi säga om våra konungar?*

Lördagen den 8 juli.

Kammaren sammanträdde kl. 2,³⁰ e. m.

Herrar *Sörensson* och *Petri* anmälde, att de infunnit sig vid riksdagen.

Justerades protokollen för den 27 och 28 nästlidne juni samt den 1 innevarande månad.

Ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 12 i denna månad beviljades herr *Törneblad*, som till stöd för sin härom gjorda anhållan åberopat ett nu uppläst läkareintyg af följande lydelse:

Att bankofullmäktigen m. m., herr d:r *Ragnar Törneblad* i följd af magkatarr behöfver med snaraste genomgå lämplig brunnskur, varder härmed på heder och samvete intygadt. Stockholm den 5 juli 1905.

G. Th. Sällberg.
Legitimerad läkare.

Kammaren åtskildes kl. 2,³⁰ e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
